Тема 1: Загальнотеоретична характеристика юридичних осіб.

1. Поняття та ознаки юридичної особи.
2. Теорії юридичної особи.
3. Правоздатність та дієздатність юридичних осіб.
4. Джерела правового регулювання відносин, що складаються у процесі створення, діяльності та припинення юридичних осіб.

І. Нормативні акти

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003. — 2003. — № 40. — Ст. 356.

3. Господарський процесуальний кодекс України № 1798-XII від 06.11.1991 (в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436).

4. Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18.03.2004 (в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436).

5. Кодекс адміністративного судочинства України № 2747-IV від 06.07.2005 (в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436).

6. Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09.01.2025 р. № 4196-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text

7. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 року № 185-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text

8. Закон України «Про господарські товариства» № 1576-XII від 19.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 49. — Ст. 682.

9. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 13, ст.69.

10. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.08.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text

11. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» № 3528-IV від 15.03.2006 // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. – ст. 291.

12. Закон України «Про кооперацію» № 1087-IV від 10.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 5. — Ст. 35.

13. Закон України «Про фермерське господарство» № 973-IV від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 45. — Ст. 363.

14. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text

15. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#top

16. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»: від 15 травня 2003 р. (В редакції Закону № 835-VIII від 26.11.2015) // ВВР. – 2016. - № 2. - Ст. 17.

17. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 5-6. – Ст. 30.

18. Закон України «Про товарні біржі» від 10.12.1991 р. № 1956-XII (в редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text

19. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» № 3480-IV від 23.02.2006 р. (В редакції Закону № 738-IX від 19.06.2020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#top

20. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 222-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 23. — Ст. 158.

21. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text

II. Судова практика

1. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із створенням, реорганізацією та ліквідацією підприємств: Роз'яснення ВАСУ № 02-5/334 від 12.09.96 // Офіційний сайт Верховної Ради України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v_334800-96

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням приватного підприємства „ІКІО“ щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 61 Сімейного кодексу України від 19.09.2012 № 17-рп/2012 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-12

III. Література

1. Борисова В.І. Теорії юридичної особи: історія та сучасність // Вісник АПрН України. – 2001. – № 4.

2. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. – К. : Істина, 2005. – 720 с.

3. Кравчук В.М. Соціально-правова природа юридичної особи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В.М. Кравчук. – Львів, 2000. – 16с.

4. Кравчук В.М. Правові ознаки юридичної особи // Предпринимательство, хазяйство и право. – 1999. - № 8.

5. Кравчук В.М. Про правоздатність юридичних осіб: окремі питання // Право України. – 1999. – № 12.

6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. – Вид. 2-ге, змінене і доп. / [Бек Ю.Б., Богдан Й.Г., Дякович М.М. та ін.]; за ред. В.М. Коссака. – К.: Істина, 2008. – 992с.

7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнєцової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2019 (Т.І.)

8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Станом на 3 лютого 2020 року / За заг. ред. Короєда С. О. – Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2020. – 1152 с.

9. Прилуцький Р. Б. Основні теорії юридичної особи та їх вплив на розвиток організаційних форм суб'єктів господарювання / Р. Б. Прилуцький // Юридична наука. – 2003. – № 3. – С. 35-49.

10. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб: монографія / В. Д. Примак. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 429 с.

11. Цивільне право України (частина загальна): підручник / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Екус, 2024. 568 с.

12. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. Дзери О. В. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.

13. Цивільне право України: Академічний курс: Підруч.: У двох томах / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – Т. 1. Загальна частина. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 520 с.

14. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т. 3: Юридична особа / За ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Серія «Коментарі та аналітика». – Х.: Страйд, 2009. – 736 с.

15. Цивільний кодекс України. Станом на 01 січня 2023 р.: науково-практичний коментар / за заг. ред. Є. О. Харитонова, О. М. Калітенко. Київ: Норма права, 2023. 1424 с.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «юридична особа».
2. Розкрийте правову природу юридичної особи?
3. Назвіть ознаки юридичної особи.
4. Які ознаки юридичної особи випливають із ст. 80 ЦК України?
5. Розкрийте зміст такої ознаки юридичної особи, як організаційна єдність.

6. Розкрийте зміст такої ознаки юридичної особи, як майнова відокремленість.

7. Розкрийте зміст такої ознаки юридичної особи, як самостійна майнова відповідальність.

8. Розкрийте зміст такої ознаки юридичної особи, як те, що вона виступає в цивільному обороті від свого імені.

9. Хто і на якій підставі може діяти від імені юридичної особи?

10. Які теорії «юридичної особи» Вам відомі? Розкрийте їх зміст. Назвіть відомих Вам представників.

11. Назвіть джерела правового регулювання відносин, що складаються у процесі створення, діяльності та припинення юридичних осіб.

Завдання 1. Наведіть приклади винятків з правила про самостійну майнову відповідальність юридичної особи.

Завдання 2. Розкрийте зміст та співвідношення таких понять: «правоздатність юридичної особи», «дієздатність юридичної особи», «універсальна правоздатність», «спеціальна правоздатність». Наведіть приклади спеціальної правоздатності юридичної особи.

Завдання 3. Схематично зобразіть систему актів законодавства, якими регулюється правовий статус юридичних осіб.

Завдання 4. Наведіть приклади конституційних норм, якими регулюється правовий статус юридичних осіб.

Задачі

Задача 1. Громадянин П. зареєстрував шлюб із громадянкою Д. у 2017 р. У 2018 р. громадянка Д. заснувала приватне підприємство «Люкс», основним видом діяльності якого було пошиття одягу. В статутний капітал підприємства вона внесла 500 000 гривень. У 2021 р. П. та Д. вирішили розірвати шлюб. Під час розірвання шлюбу П. вимагав включення в склад спільного сумісного майна, що підлягає розподілу, усього майна приватного підприємства «Люкс». Громадянин П. обґрунтовував свої вимоги тим, що 500 000 гривень внеску до статутного капіталу були спільною сумісною власністю подружжя. Громадянка Д. в свою чергу стверджувала, що чоловік не брав участі в діяльності підприємства, а тому може претендувати лише на половину від внеску в статутний капітал, тобто на 250 000 гривень.

Дайте правову оцінку ситуації, що виникла.

Задача 2. За договором побутового підряду К. здав телевізор в ремонт товариству з обмеженою відповідальністю «Майстер». Після спливу обумовленого договором строку К. з’явився до підрядника, щоб отримати відремонтований телевізор. При огляді телевізора К. виявив на його екрані

подряпини, яких не було раніше. К. звернувся до майстра, який здійснював ремонт, з вимогою відшкодувати йому завдані збитки. Однак майстер відповів, що він не несе відповідальності за ці пошкодження. К. звернувся за консультацією до адвоката. Підготуйте відповідь адвоката. Хто відповідає перед К. за виявлені пошкодження?

Задача 3. Справа про банкрутство товариства з обмеженою відповідальністю «Плюс» перебуває в ліквідаційній процедурі, відкритій постановою господарського суду Львівської області, повноваження ліквідатора виконує арбітражний керуючий ОСОБА_1.

Ліквідатором подано до суду заяву про покладання субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника на його засновників ОСОБА_2, ОСОБА_3 та засновника, що виконував також обов'язки керівника, - ОСОБА_4 у зв'язку з доведенням боржника до банкрутства.

Ліквідатор стверджує, що під час виконання своїх обов'язків ним здійснено аналіз фінансової, господарської та іншої діяльність боржника, з якого арбітражним керуючим зроблено висновок, що через невиконання керівником та засновниками боржника своїх обов'язків товариство було доведено до банкрутства.

Правовою підставою для покладення відповідальності ліквідатор вважає приписи частини 2 ст. 61 Кодексу України з процедур банкрутства.

Позиція ОСОБА_2, 3 і 4 зводилась до того, що ТОВ як юридична особа несе самостійну майнову відповідальність, а його засновники не несуть відповідальності за зобов’язаннями товариства.

Проаналізуйте ситуацію.

Задача 4. Одеська залізниця звернулась до господарського суду з позовною заявою до Малого приватного науково-виробничого підприємства «Алтана» про усунення перешкод у здійсненні права повного господарського відання Одеською залізницею асфальтованим майданчиком, який розташовано за адресою: м. Миколаїв, Привокзальна площа, 7-А, станція Миколаїв-Вантажний шляхом зносу одноповерхової нежитлової будівлі площею 305 м/кв, яка знаходиться поблизу будівлі, що належить Малому приватному науково-виробничому підприємству «Алтана», за адресою: Привокзальна площа, 5. Вказана будівля побудована відповідачем незаконно. Відповідно до ст.391 ЦК України власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпорядження майном.

Представник відповідача позовні вимоги заперечує. Він стверджує, що власником майданчика є держава в особі Міністерства транспорту та зв’язку України, що підтверджується свідоцтвом на право власності на нерухоме майно від 20.12.2007 р., виданим на підставі рішення виконавчого комітету Миколаївської міської ради № 2699 від 19.06.2007 р. Тому позивач не має прав власника, і відповідна вимога, яка належить до способів захисту права власності, може бути пред’явлена не ним, а лише державою в особі Міністерства транспорту та зв’язку України. Майданчик знаходиться лише в

господарському віданні Одеської залізниці на балансі Херсонського будівельно-монтажного експлуатаційного управління № 4.

Вирішіть спір.